

บทที่ 1

เงิน

MONEY

เงินเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเรื่องการแลกเปลี่ยน การประกอบการผลิตจนสามารถจ่ายผลผลิตไปยังผู้ใช้ในที่สุด การแบ่งแยกงานกันทำ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การตลาดทั้งภายในและระหว่างประเทศ และอื่น ๆ อีก มากมาย ถ้าปราศจากเงิน ความสะดวกเหล่านี้อาจถูกสกัดกั้น หรือมีอาจกระทำได้เลย ฉะนั้นสิ่งแรกที่เราควรจะต้องทำความรู้จักและเข้าใจให้ดีก็คือ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของเงิน คำนิยาม หน้าที่ ความสำคัญ ค่าของเงิน ตลอดจนเรื่องของปริมาณเงิน และความต้องการถือเงิน เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเรื่องอื่นต่อไป

เงินคืออะไร

ทุกคนรู้จักเงิน ต้องการเงิน และเป็นเจ้าของเงิน แต่ถ้าจะถามกันว่าเงินคืออะไร เราจะหาคำตอบที่กะทัดรัดและรวดเร็วได้ยาก หรือได้รับคำตอบที่แตกต่างกันไป แล้วแต่จะมองในแง่ไหน ทั้ง ๆ ที่ทุกคนต่างก็ทราบกันดีว่า เงินหมายความว่าอะไร อย่างไรก็ตามเราอาจให้ความหมายของเงินได้ถูกต้อง และชัดเจนขึ้นได้ถ้ามองหน้าที่ของเงิน กล่าวคือ การเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และเป็นมาตรฐานในการวัดมูลค่าของสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้เงินมีความหมายเด่นชัด และแตกต่างไปจากสิ่งอื่น

คำนิยามของเงิน

จากแนวความคิดดังกล่าว เราจึงอาจให้คำนิยามของเงินได้ว่า เงินคืออะไร ก็ได้ที่ทุกคนในสังคมยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (medium of exchange) และเป็นเครื่องวัดมูลค่าของสินค้าและบริการ (standard of value)

ภายใต้คำจำกัดความของเงินดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเงินอาจเป็นสิ่งของอะไรก็ได้ที่คนทั่วไปยอมรับว่าใช้ในการซื้อสินค้าและบริการ ในประวัติศาสตร์จึงมีผู้ใช้สิ่งของหลายอย่างแตกต่างกันออกนำไปเป็นเงินมาแล้ว เช่น วัว ควาย ชา ขنمปัง บุหรี่ เครื่องประดับ ก้อนหิน เปลือกหอย เหรียญ อัญมณี เพราะว่าประชาชนมีความเชื่อถือในมูลค่าของสิ่งของเหล่านั้น และยินดีที่จะรับสิ่งเหล่านั้นเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน อย่างไรก็ตาม การยอมรับสิ่งต่าง ๆ เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนของคนในแต่ละสังคม หรือแม้แต่ในสังคมเดียวกันแต่ต่างเวลา กันย่อมไม่เหมือนกัน เช่น เงินสกุลบาทเป็นที่ยอมรับในหมู่ประชาชนคนไทย แต่ไม่เป็นที่ยอมรับในประเทศอื่น หรือเงินพดด้วง ซึ่งเคยใช้ในสมัยรัตนโกสินธ์ตอนต้น แต่ใช้ไม่ได้ในสมัยปัจจุบัน เป็นต้น ดังนั้นการที่เราจะกำหนดว่าจะใช้ของสิ่งใดเป็นเงินบ้างนั้น จึงขึ้นอยู่กับการยอมรับของทุกคนในสังคมว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และเป็นเครื่องวัดมูลค่าของสินค้า และบริการ ซึ่งในปัจจุบันเงินของประเทศต่าง ๆ มักประกอบด้วยธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากประจำรายวัน

วิวัฒนาการของเงิน (THE EVOLUTION OF MONEY)

วิวัฒนาการของเงินในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันออกไป แต่มักจะมีสาเหตุคล้ายคลึงกัน คือ สังคมขยายตัว เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าขึ้น ในสมัยก่อนที่ระบบเศรษฐกิจยังปราศจากเงิน เรายังในระบบแลกของต่อของ (barter system) แต่ละครัวเรือนต่างก็ผลิตสินค้าที่ตนเองตัด และนำสินค้าที่ตนเองผลิตได้มาราคาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เช่น นำข้าวสารมาแลก กันเนื้อสัตว์ นำเสื้อผ้ามาแลกกับผ้าผลไม้ เป็นต้น การแลกเปลี่ยนของต่อของระหว่างครัวเรือน หรือชุมชนดังกล่าว เรียกว่า การแลกเปลี่ยนโดยตรง (direct exchange) การแลกเปลี่ยนโดยตรงนี้หมายความว่ารับสังคมเล็ก ๆ ที่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของน้อยชนิด และนาน ๆ จึงจะมีการแลกเปลี่ยนกันครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เพราะระบบการแลกของต่อของ ขาดความสะดวกในการเรื่องการกำหนดราคา การหาบุคคลที่มีความต้องการสินค้าที่แต่ละฝ่ายมีอยู่ การเก็บรักษาสินค้า ฯลฯ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวในการแลกเปลี่ยน ตัวอย่างเช่น ในสังคมชนบทที่มีสินค้าเพียงไม่กี่ชนิด การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าแต่ละชนิดที่จะนำมาแลกเปลี่ยนกัน อาจทำได้ง่าย เช่น มีสินค้า 10 ชนิด จำนวนอัตราแลกเปลี่ยนจะมีทั้งหมด $= 9 + 8 + 7 + 6 + 5 + 4 + 3 + 2 + 1 = 45$ อัตรา (ราคา) แต่ถ้าเศรษฐกิจและสังคมเจริญเติบโตขยายตัวมากขึ้น เช่น

สินค้า 1,000 ชนิด จะต้องมีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าถึง 449,500 อัตรา (ราคา) ดังนั้นมีสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้น ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และความต้องการในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการมากขึ้น การแลกเปลี่ยนสินค้าโดยตรงจึงไม่สะดวก จำเป็นต้องเปลี่ยนมาเป็นการแลกเปลี่ยนทางอ้อม (indirect exchange) โดยใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน กล่าวคือ ทุกคนจะต้องกำหนดราคัสินค้าของตนไว้กับเงิน และเมื่อต้องการแลกเปลี่ยนสินค้าก็สามารถทำได้โดยนำสินค้าของตนไปขายให้กับผู้ที่ต้องการสินค้านั้นก่อนแล้วจึงนำเงินที่ได้จากการขายสินค้าไปแลกซื้อสินค้าที่ต้องการอีกที่หนึ่ง การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการด้วยวิธีการดังกล่าวจึงก่อให้เกิดความสะดวก คล่องตัว และทำให้ระบบเศรษฐกิจ มีความเจริญขยายตัวได้กว้างขวางขึ้น

ระบบเศรษฐกิจที่มีการใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนได้มีวัฒนาการมาเป็นลำดับขั้นดังนี้ คือ

1. เงินที่เป็นสินค้า (Commodity Money)

เมื่อเริ่มมีการใช้เงิน สิ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนในยุคหนึ่ง ได้แก่ สิ่งของหรือสินค้า โดยสินค้าที่ถูกเลือกใช้เป็นเงินมักจะเป็นสินค้าที่มีค่าที่คงส่วนมากในสังคมต้องการ และยอมรับเป็นตัวกลางการแลกเปลี่ยนในเวลานั้น ซึ่งมีทั้งสินค้าอุปโภคบริโภค ตลอดจนเครื่องประดับต่าง ๆ แล้วแต่ความนิยมของคนในแต่ละสังคม เช่น มีการนำเข้าชนชั้นนำ เช่น ห่าน นก กระดูกสัตว์ มาใช้แทนเงินในสังคมที่มีอากาศหนาวเย็น เพราะเป็นสินค้าที่มีความจำเป็น หรือนำเข้าเครื่องประดับ เช่น ลูกปัด หินสีต่าง ๆ กระดูกสัตว์ ซึ่งเป็นที่นิยมของประชาชนในสังคมที่มีอากาศร้อน มาใช้แทนเงิน เป็นต้น

สินค้าที่ได้เคยใช้แทนเงินมาแล้วในประวัติศาสตร์มีมากมายหลายชนิด "ได้แก่"^{1/} ดินเผา หอยมุก เปลือกหอย กระดองเต่า เขี้ยวหมู พันปลาแพะ งชา้ง ขันนก ข้าวชา กาแฟ น้ำมัน ขนสัตว์ หนังสัตว์ เหล้าอุ่น เบียร์ ใบยาสูบ วัว ควาย หมู ม้า แพะ แกะ เกลือ ข้าวโพด บุหรี่ เครื่องบันดินเผา ฯลฯ แม้แต่ในสังคมสมัยใหม่ซึ่งมีเงินที่ใช้ในปัจจุบัน คือ ชนบัตร เหรียญภาษาปัล แล้วเงินเครดิต แต่ในบางยุคสินค้าก็สามารถนำมาใช้แทนเงินได้

^{1/} L.V. Chandler and S.M. Goldfeld, **The Economics of Money and Banking** (New York : Harper and Row, Publishers, Inc., 1977) p.11.

เช่น ในภาคร. งค์รามประชานนิยมใช้สินค้ามากกว่าเงิน เพราะสินค้าเป็นสิ่งที่มีค่าແเนื่องกว่าชนนั้นประชานในยุโรปจึงเคยใช้บุหรี่เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการมาแล้วในสมัยสองครั้งที่สอง

2. เงินโลหะ (Metallic Money)

วิวัฒนาการขึ้นต่อมาของเงิน ได้แก่ การใช้เงินโลหะ ทั้งนี้ เพราะเงินที่เป็นสิ่งของ หรือ สินค้า มีความไม่สะดวกหลายประการ เช่น ยากต่อการเก็บรักษา แบ่งแยกเป็นหน่วยย่อยได้มาก มูลค่าไม่แน่นอน ดังนั้นคนในสังคมจึงได้เปลี่ยนมาใช้โลหะเป็นเงินแทนสินค้า โลหะที่นำมาใช้เป็นเงินในระยะแรกเป็นโลหะที่มีค่าและมีความคงทน ได้แก่ ทองคำ เงิน ทองแดง เป็นต้น

ต้นกำเนิดของเงินตราที่เป็นโลหะ สันนิษฐานว่ามีมานานก่อนคริสตกาลหลายพันปี เพราะเหริยญที่มีอายุมากกว่า 5,000 ปีถูกค้นพบเมื่อเร็ว ๆ นี้ในประเทศอินเดีย^{2/} รูปร่างของเงินตราจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามกาลเวลา และสถานที่ เช่นในประเทศจีน เมื่อประมาณ 2,000 ปีก่อนคริสตกาลได้ใช้เงินทำด้วยเหริยญบรรอนซ์เป็นรูป “จอบ” ในประเทศอียิปต์ประมาณ 1,200 ปีก่อนคริสตกาลใช้เงินทำด้วยเหริยญทองแดงเป็นรูป “วงแหวน” ขณะผ่านกาลубาในกองโ哥ใช้เงินทำด้วยเหริยญทองแดงเป็นรูป “กากรนาท” และเงินของชาวแอสแทคทำด้วยทองคำเป็นรูปร่างคน เป็นต้น

ต่อมาในสมัยโบราณและกรีกประมาณคริสตศักราช 300-600 ปี ได้มีการประดิษฐ์เงินเหริยญชาบנצי้มีลักษณะกลมแบบนี้เป็นครั้งแรก ซึ่งได้ถูกนำไปเป็นแบบมาตรฐานที่ใช้มาจนกระทั่งทุกวันนี้^{3/} โดยเงินเหริยญโลหะในระยะแรก มีลักษณะเป็นเงินที่มีค่าเต็มตัว (full bodied types) กล่าวคือ ค่าของเงินตราเป็นไปตามเนื้อโลหะ เช่น เหริยญทองคำที่มีน้ำหนัก 1 บาทจะมีค่าเป็นเงินหรือราคางานเหริยญเท่ากับราคากองคำหนัก 1 บาท

^{2/} Leland J. Pritchard, **Money and Banking** (New York : Houghton Mifflin Company, 1964) p.28.

^{3/} เริงชัย มะระกานนท์, การเงินและการธนาคารในประเทศไทยพัฒนาด้วยภาคฤดูร้อน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521) หน้า 6

ถึงแม้ว่าเงินโลหะได้ถูกวิพัฒนาการมาใช้เพื่อความสะดวกง่ายๆ ต่อการพกพา มีความคงทนถาวรและมีมูลค่าขนาดต่างๆ กันตาม แต่เงินโลหะก็ยังขาดคุณสมบัติที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ มีปริมาณไม่เพียงพอต่อการขยายตัวทางการค้า ดังนั้นในระยะต่อมาจึงมีการ วิพัฒนาการเงินโลหะจากเงินที่มีมูลค่าเต็มตัวมาเป็นเงินที่มีมูลค่าไม่เต็มตัว (token money) กล่าวคือ ค่าของเงินตราที่เป็นเหรียญ มีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าของเนื้อโลหะที่ทำเหรียญนั้น ซึ่งเงินโลหะ หรือ เหรียญภาษาปัจจุบันล้วนเป็นเงินที่มีมูลค่าไม่เต็มตัวทั้งสิ้น

3. เงินกระดาษ (Paper Money)

เงินกระดาษในระยะเริ่มแรกไม่ใช้เงินตรา คือ “ไม่ได้เป็นสื่อกลางในการ แลกเปลี่ยน เป็นแต่เพียงสิ่งที่แทนเงิน โดยอยู่ในรูปของ “สัญญา” ที่ระบุว่าผู้ถือสัญญามีสิทธิ์ จะเรียกเงินคืนเป็นโลหะหรือสิ่งของได้ ต้นกำเนิดของเงินกระดาษนั้นสันนิษฐานว่า ชาวจีน ซึ่งเป็นชาติแรกที่ผลิตกระดาษเป็นผู้ผลิตเงินกระดาษขึ้นใช้เป็นประเทศแรกในสมัยราชวงศ์- เชียงตุง (Hsien-tsung) เมื่อประมาณศตวรรษที่ 9 โดยเงินกระดาษถูกผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ แทนเหรียญทองแดง ซึ่งมีน้ำหนักมาก ไม่สะดวกต่อการพกพาติดตัว แต่เงินกระดาษไม่เป็น ที่นิยมแพร่หลาย จนกระทั่งกลางสมัยศตวรรษที่ 17 สมัยพระเจ้าจักรพรรดิจิん และชนเผ่า มองโกล จึงได้มีการผลิตเงินกระดาษขึ้นใช้แทนเงินโลหะได้เป็นผลสำเร็จ ความพยายามที่จะ ผลิตเงินกระดาษออกใช้ในประเทศอื่นๆ ก็มี เช่น ในประเทศอิหร่านระหว่างศตวรรษที่ 13 แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ^{4/}

ในสังคมโลกตะวันตก เงินกระดาษได้ถือกำเนิดมาจากในรับฝากเงินของช่างทอง (goldsmith certificates) ในสมัยศตวรรษที่ 17 กล่าวคือ ในสมัยก่อน ประชาชนที่มีโลหะมีค่า และเงินเหรียญ มักจะมีปัญหาในการเก็บรักษา หรือนำติดตัวไปในที่ต่างๆ ซึ่งไม่สะดวกและ ปลอดภัย ดังนั้นผู้ที่มีโลหะมีค่าจำนวนมากจึงมักจะนำไปฝากไว้กับพวกรช่างทอง ซึ่งเป็น บุคคลที่มีฐานะดี เป็นที่เชื่อถือของคนทั่วไปในสมัยนั้น ในการรับฝากเงิน ทอง เพชร พลอย และของมีค่าอื่นๆ นั้น พวกรช่างทองจะออกใบรับฝากให้เจ้าของถือไว้แทน ใบรับฝากเงินของ ช่างทองนี้สามารถถอนกรรมสิทธิ์ได้โดยการสลักหลัง จึงเป็นที่นิยมในหมู่พ่อค้ามาก เพราะ ไม่ต้องกลับไปแลกคืนเป็นเงินหรือของมีค่าจากช่องทาง จากประสบการณ์ที่ปรากฏว่า โลหะ

^{4/} Leland J. Pritchard, op.cit. p.31.

และของมีค่า ปีกผู้นำมาฝากรั้น มักจะไม่ค่อยมีการถอนคืน หรือ ถ้าถอนคืนก็จะระทำไม่พร้อมกัน ดังนั้นในระยะต่อมาพวกร่างทองจึงออกใบรับฝากรให้แก่ผู้ที่ไม่ได้ฝากของมีค่าด้วย โดยคิดค่าบริการเล็กน้อย ในที่สุดพวกร่างทองจึงได้กลยุมาเป็นนายธนาคาร และในรับฝากเงินของช่างทองได้วัฒนาการมาเป็นเงินกระดาษที่เรียกว่า “บัตรธนาคาร” นั่นเอง

บัตรธนาคารมีลักษณะเป็นเงินที่ใช้แทนเงินที่มีค่าเต็มตัว (representative full bodied money) กล่าวคือ เป็นใบรับฝากรหรือใบสัญญาที่สามารถนำมาแลกเงินหรือญ่าโลหะที่มีค่าเต็มตัวได้เสมอ แต่ปัจจุบันสิทธิในการออกเงินกระดาษเป็นของรัฐบาลหรือธนาคารกลางเท่านั้น และเป็นเงินที่แลกโลหะคืนไม่ได้ (fiat money) คือ มีลักษณะเป็นเพียงชนบัตรที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย (legal tender) เท่านั้น มีมูลค่าไม่เต็มตัวและไม่สามารถนำไปแลกโลหะมีค่าคืนได้

4. เงินเครดิต (Credit Money)

วิวัฒนาการขั้นสุดท้ายของเงิน คือ เงินเครดิต ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่ระบบการธนาคารพัฒนาแล้ว เงินฝากในธนาคารสมัยใหม่ เช่น เงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากประจำ และเงินฝากออมทรัพย์ ถือว่าเป็นเงินเครดิตทั้งสิ้น เพียงแต่ระดับของความเป็นเงินของเงินฝากแต่ละประเภทแตกต่างกันไปตามกำหนดเวลาของการฝากและถอนโดยทั่วไปเงินฝากกระแสรายวันซึ่งสามารถสั่งจ่ายออนไลน์โดยเช็ค เพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าและบริการ เป็นเงินเครดิตที่มีสภาพคล่องเช่นเดียวกับเงินโลหะและเงินกระดาษ อย่างไรก็ตาม เงินฝากกระแสรายวันนี้ไม่ถือว่าเป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย เพราะเจ้าหนี้สามารถปฏิเสธการรับชำระหนี้ด้วยเช็คได้ ในปัจจุบันเงินเครดิตนับวันจะมีความสำคัญกว่าเงินชนิดอื่นโดยเฉพาะในประเทศที่เจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เพราะเมื่อการค้าการอุตสาหกรรมขยายตัวกว้างขวาง การซื้อขายกระทำการกันคราวละมาก ๆ การใช้เงินโลหะและเงินกระดาษเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนย่อมไม่สะดวก ปลอดภัย และรวดเร็วเท่ากับเงินเครดิต

แม้ว่าวิวัฒนาการของเงินจะได้พิจารณามาเป็นลำดับขั้นดังกล่าว แต่ไม่ได้หมายความว่าเมื่อเงินแบบใหม่เกิดขึ้นแล้ว เงินแบบเก่าจะเลิกใช้ไป ในปัจจุบันเงินที่ใช้ทั่วไปมีทั้งเงินโลหะ เงินกระดาษ และเงินเครดิต คือ ประกอบไปด้วยหรือยูกษาปั้น

ธนบัตร และเงินฝากกรະแสรรายวัน นอกเหนือไปเงินสินค้าก็ยังคงมีใช้อยู่บ้างในบางโอกาส สถานที่ และเวลา

วิัฒนาการของเงินในประเทศไทย

เงินตราที่ใช้เป็นสื่อกลางในการซื้อสินค้าและบริการในประเทศไทย สันนิษฐานว่าได้เริ่มมีมาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย ซึ่งพ่อจะลำดับขึ้นวิัฒนาการเงินตราของไทยได้เป็น 4 ระยะ ดังนี้ คือ

1. เงินตราสมัยก่อนสุโขทัย

มีหลักฐานยืนยันว่า ประเทศไทยเริ่มใช้เงินมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรพุนา เป็นเงินเหรียญแบน ด้านหนึ่งเป็นรูปพระอาทิตย์ครึ่งวงกลมมีรัศมีแผ่โดยรอบ อีกด้านหนึ่งเป็นรูปอภิษัตราราษณ์ ต่อมาในสมัยอาณาจักรทวารวดี เงินตราที่ใช้เป็นเงินเหรียญแบน ด้านหนึ่ง Jarvis คำว่า “ศรีทวารวดีศรีบุณยะ” ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นรูปตราต่าง ๆ กัน เช่น ตราสิงห์ ตราแพะ ตราแม่โคกับลูก และตราหม้อน้ำ เป็นต้น ส่วนเงินตราที่ใช้ในสมัยอาณาจักร กับ ศรานโน สำหรับเงินตราในสมัยอาณาจักรลพบุรี เป็นเหรียญเงินด้านหนึ่ง Jarvis คำว่า “ລວ” อีกด้านหนึ่ง Jarvis คำว่า “ປຸຣະ” ซึ่งแปลว่าเมืองลพบุรี

2. เงินตราสมัยสุโขทัย

สมัยสุโขทัยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ สมัยล้านนา ล้านช้าง และ สุโขทัย โดยเงินตราที่ใช้ในสมัยล้านนา เรียกว่า “เงินเจียง” หรือ “เงินชาคีม” มีลักษณะ คล้ายรูปเกือกม้า 2 วงศ์ปลายต่อกัน ตรงกลางทำเป็นกิ่งเพื่อให้หักออกจากกันได้ง่ายเมื่อจะแบ่งใช้ มี 4 ขนาด คือ 1 ตำลึงไทย 1 ตำลึงจีน 1 บาท และ $\frac{1}{2}$ บาท

ในสมัยล้านช้าง เงินตราที่พบมี 4 ชนิด คือ เงินยาง เงินตู้ เงินอ้อย และ เงินลาด โดยเงินยางและเงินตู้ทำด้วยโลหะเงินเป็นแท่งสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีน้ำหนัก 6 ตำลึง 2 บาท และ 3 ตำลึง ตามลำดับ ส่วนเงินอ้อยทำด้วยโลหะเงินผสมทองแดง และทองเหลือง สำหรับ เงินลาดทำด้วยโลหะทองแดงผสมทองเหลือง

เงินตราที่ใช้ในสมัยสุโขทัยมี 3 ชนิด คือ 1) เงินเบี้ย ทำด้วยเปลือกหอยต่างประเทศ 2) เงินพดด้วง ทำด้วยโลหะมีลักษณะเป็นวงกลม งอเข้าหากันคล้ายตัวด้วง มีตราประทับเป็นรูปช้างและรูปหอยสังข์มี 3 ขนาด คือ 1 ต่ำสิบจีน 1 บาท และ $\frac{1}{2}$ บาท และ 3) เงินชุบ มีลักษณะเหมือนเงินพดด้วงแต่ทำด้วยตะกั่วผสมดีบุก มีตราประทับเป็นรูปช้างและราชวัติ

3. เงินตราสมัยกรุงศรีอยุธยา

สมัยกรุงศรีอยุธยา เงินตราที่นำออกใช้มี 3 ชนิด คือ เงินเบี้ย เงินพดด้วง และเงินประจำบัญชี

เงินเบี้ยที่ใช้ในสมัยนั้น ได้แก่ เบี้ยจัน เบี้ยแก้ เบี้ยนาง เบี้ยหมู เบี้ยบัว และเบี้ยตุ้ม ซึ่งทำด้วยเปลือกหอยที่หายากจากต่างประเทศ ราคาของเบี้ยไม่ได้กำหนดไว้แน่นอน ขึ้นอยู่กับปริมาณของเบี้ยในห้องคลад ถ้ามีเบี้ยหมุนเวียนในห้องคลادจำนวนมาก ราคabeี้ยจะต่ำ แต่ถ้ามีเบี้ยน้อย ราคabeี้ยจะสูง

เงินพดด้วง มีลักษณะเช่นเดียวกับเงินพดด้วงที่ใช้ในสมัยสุโขทัยทุกประการ แต่ตราที่ประทับ ได้แก่ ตราธรรมจักร ตราสังข์ ตราครุฑ ตราช้าง ตราดอกบัว ตราพุ่มดอกไม้ ตราราชวัติ ตรากระต่าย ตราสมอ และตราทางลงช์ เงินพดด้วงมี 4 ขนาด คือ 1 บาท 1 มายน (2 สลึง) 1 สลึง และ 1 เพ็ง

เงินประจำบัญชี เป็นเงินที่ใช้แทนเงินเบี้ยในนามขาดแคลน ทำด้วยดินเผาขนาดต่างๆ ตีตราเป็นรูป ดอกบัว ตรากินรี ตรากระต่าย และตราราชสีห์

4. เงินตราสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

เงินตราที่ออกใช้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มี 3 ประเภท คือ

1) เงินพดด้วง นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงศรีอยุธยา มาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลาง เงินตราที่ใช้ยังคงเป็นเงินพดด้วงอย่างเดิม เพียงแต่เปลี่ยนตราประทับให้แตกต่างกันออกไปเป็นตราประจำรัชกาลคือ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ประทับตราศรีสุคุณ สมัยรัชกาลที่ 1 ประทับตราบัวอุณาโลม รัชกาลที่ 2 ประทับตราครุฑ รัชกาลที่ 3 ประทับตราปราสาท รัชกาลที่ 4 ประทับตรา明朗กุญช และรัชกาลที่ 5 ประทับตราหน้าเต้า

ตราพระเกี้ยง และตราช่อรำเพย เงินพดด้วงนี้ได้ใช้เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2447 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงประกาศเลิกใช้

2) เงินหรียญ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ประเทศไทยเริ่มมีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างประเทศ เงินพดด้วงที่ผลิตขึ้นใช้หมุนเวียนอยู่ในประเทศไทยไม่เพียงพอ กับการค้าขาย และความต้องการของพ่อค้าชาวต่างประเทศ รัชกาลที่ 4 จึงได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงกษาปณ์ขึ้นมาเพื่อผลิตเงินหรียญ ออกใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2403 เรียกว่า “เงินแป” เป็นเงินหรียญลักษณะกลมแบน ด้านหน้าเป็นตรามงกุฎ ด้านหลังเป็นตราจักร มี 4 ขนาด คือ 1 บาท 2 สลึง 1 สลึง และเพี้ยง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้นำเอาตีบูกมาทำหรียญ เรียกว่า “เงิน kaps” เป็นเงินตราปีกบอยเพื่อใช้แทนเบี้ย มี 2 ขนาด คือ อัฐ และโสพส ในราคาก้อนละ $1/8$ เพี้ยง และโสพสละ $1/16$ เพี้ยง และผลิตหรียญทองคำขึ้นอีกในปี พ.ศ. 2506 เรียกว่า “ทองแป” มี 3 ขนาด คือ กศ พิศ และพัสดึงศ ซึ่งมีน้ำหนักเท่ากัน 8 บาท 4 บาท และ 2 บาทกึ่ง หรือ 10 สลึง ตามลำดับ

ปี 2408 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ทำหรียญทองแดงขึ้นใช้อีก 2 ขนาด คือ ชีก และ เสี้ยว ในราคา $1/2$ เพี้ยง และ $1/4$ เพี้ยง ตามลำดับ

เงินหรียญที่ผลิตขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ดังกล่าว ได้ใช้เรื่อยมาจนถึง รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้มีการผลิตหรียญทองแดงขึ้นใช้ 3 ขนาด คือ เสี้ยว อัฐ และโสพส และหรียญเงิน 3 ขนาด คือ เหรียญบาท เหรียญสลึง และหรียญเพี้ยง

ในปี พ.ศ. 2451 (ร.ศ. 127) ประเทศไทยได้เปลี่ยนระบบเงินตราจากชั้ง คำลึง บาท สลึง เพี้ยง เสี้ยว อัฐ และโสพส มาเป็นระบบ บาท สองค์ โดยกำหนดให้ 100 สองค์ เป็น 1 บาท และได้เริ่มผลิตหรียญกษาปณ์ทำด้วยทองขาวและทองแดง เรียกว่า สองค์ มี 3 ขนาด คือ ทองขาว 10 สองค์ ทองขาว 5 สองค์ และทองแดง 1 สองค์

หลังจากนั้นได้มีการผลิตหรียญกษาปณ์ โดยใช้เงินและทองแดงใน ลักษณะและขนาดต่าง ๆ อีกหลายชนิด จนกระทั่งในสมัยปัจจุบัน หรียญกษาปณ์มีลักษณะ

กลมແບນ ด้านหน้าเป็นพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ด้านหลังเป็นตราครุฑ สุพรรณหงส์ ฯลฯ มีรากา 25 สตางค์ 50 สตางค์ 1 บาท 2 บาท และ 5 บาท

3) เงินธนบัตร เงินกระดาษในประเทศไทยเริ่มผลิตขึ้นใช้ครั้งแรกในสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2396 เรียกว่า “หมาย” ทำด้วยกระดาษปอนด์ สีขาวรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า พิมพ์ลายต่าง ๆ มีหลายราคาตั้งแต่ใบละ 1 เพี้องจนถึงใบละ 1 บาท หมายที่ออกใช้ในรัชกาลที่ 4 ไม่เป็นที่แพร่หลาย เพราะราชภูมิยังไม่ได้เห็นประโยชน์ของการใช้เงินกระดาษเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน

ปี พ.ศ. 2416 ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการผลิต “อัฐกระดาษ” ออกใช้เป็น กระดาษขาว มีตราประทับ 2 ดวง แต่ประชาชนไม่นิยม เพราะเป็นกัน้ำแล้วฉีกขาดได้ง่าย

ต่อมาเงินกระดาษที่ใช้ในประเทศไทยอยู่ในรูปของตัวสัญญาใช้เงิน เรียกว่า “บัตรธนาคาร” (bank note) ออกโดยธนาคารห้อง Kongkang และเชียงไฮ้ในปี พ.ศ. 2432 ตามด้วยธนาคารชาร์เตอร์ในปี พ.ศ. 2441 และธนาคารแห่งอินโดจีนในปี พ.ศ. 2442 มีหลาย ราคา คือ 1 บาท 5 บาท 10 บาท 40 บาท 80 บาท 100 บาท และ 400 บาท บัตรธนาคาร ไม่เป็นที่แพร่หลายในหมู่ประชาชน คงหมุนเวียนอยู่เฉพาะในกลุ่มพ่อค้าชาวญี่ปุ่นและชาวจีน ที่ค้าขายอยู่ในกรุงเทพเท่านั้น

เงินกระดาษที่ถูกนำมาใช้อย่างสมบูรณ์ในประเทศไทย เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2445 ตามพระราชบัญญัติธนบัตร พ.ศ. 2445 โดยรัฐบาลสยาม ได้อ้อนวอนให้ธนาคาร ทั้ง 3 แห่งที่ออกตัวสัญญาใช้เงิน ถอนบัตรธนาคาร ออกจากระบบหมุนเวียน ธนบัตรที่พิมพ์ ออกใช้โดยรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการมี 5 ขนาด คือ 5 บาท 10 บาท 20 บาท 100 บาท และ 1,000 บาทพิมพ์โดยบริษัทโถมัส เดอ ลารู (Thomas de la Rue)

ธนบัตรรุ่นแรก ๆ ใช้คำว่า “รัฐบาลสยาม” และไม่มีพระบรมฉายาลักษณ์ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพิ่งมาเริ่มมีพระบรมฉายาลักษณ์ในสมัยรัชกาลที่ 7 และเปลี่ยนเป็นคำว่า “รัฐบาลไทย” ในสมัยรัชกาลที่ 8 การผลิตธนบัตรไทยส่วนใหญ่พิมพ์ มาจากบริษัทโถมัส เดอ ลารู ประเทศอังกฤษ ตลอดมาจนกระทั่งสังคมโลกครั้งที่ 2 รัฐบาล ไม่สามารถสั่งพิมพ์ธนบัตรจากประเทศไทยอังกฤษได้ จึงขอให้บริษัทมิตซู บุชชัน ไกชา

ประเทศไทยเป็นผู้พิมพ์ให้ แต่ไม่ได้สร้าง รัฐบาลจึงต้องพิมพ์ให้เองชั่วคราวในระหว่างช่วงสงคราม ต่อมาเมื่อสงครามเลิก รัฐบาลได้สั่งพิมพ์จากบริษัททิวอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่คุณภาพไม่ค่อยดี มีการปลอมแปลงมาก รัฐบาลจึงต้องกลับไปสั่งพิมพ์จากบริษัทโถมัส เดอ ลาร์ ตามเดิม จนกระทั่งรัฐบาลได้จัดตั้งโรงพิมพ์ชนบตรขึ้นเองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2512 ชนบตรไทยจึงได้พิมพ์จากโรงพิมพ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยเปลี่ยนแบบและขนาดให้แตกต่างไปจากแบบที่เคยสั่งพิมพ์จากต่างประเทศ ปัจจุบันชนบตรไทยมี 4 ขนาด คือ ในละ 10 บาท 20 บาท 50 บาท 100 บาท และ 500 บาท

หน้าที่ของเงิน (THE FUNCTION OF MONEY)

จากคำนิยามของเงิน ทำให้เราทราบว่าเงินทำหน้าที่สำคัญที่สุด คือ การเป็นเครื่องวัดมูลค่า และเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเงิน นอกจากนี้ เงินยังทำหน้าที่อื่น ๆ รองลงไปซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจอีกด้วย ซึ่งพอจะแบ่งหน้าที่ที่สำคัญทางเศรษฐกิจของเงินได้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นเครื่องวัดมูลค่า (Measure or Unit of Value)
2. เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange)
3. เป็นเครื่องรักษาค่า (Store of Value)
4. เป็นมาตรฐานการชำระหนี้ในภายหน้า (Standard of Deferred Payment)

เงินเป็นเครื่องวัดมูลค่า (Measure of Value or Unit of Value)

หน้าที่ประการแรกของเงิน คือ เป็นเครื่องวัดมูลค่า หรือ หน่วยวัดมูลค่าและยังอาจเรียกได้อีกว่า เงินเป็นมาตรฐานของมูลค่า (Standard of Value) หรือเป็นหน่วยทางบัญชี (Unit of Account) ซึ่งไม่ว่าจะเรียกชื่อย่างไรก็ตาม ความหมายของหน้าที่ดังกล่าว ก็คือ เงินเป็นหน่วยกลางในการวัดมูลค่าของสินค้าและบริการทุกชนิด โดยทั่วไปเมื่อเรา จะวัดน้ำหนัก หน่วยที่เราใช้วัด คือ กิโลกรัมหรือปอนด์ เมื่อจะวัดระยะเวลาหน่วยวัดจะเป็น เมตรหรือฟุต และเมื่อเราจะวัดความเร็ว หน่วยวัดจะเป็นกิโลเมตรต่อชั่วโมง หรือ ไมล์ต่อชั่วโมง ในทำนองเดียวกันถ้าเราจะวัดมูลค่าของสินค้าและบริการ เช่น บ้าน รถยนต์ ค่าตัดผม ฯลฯ เราอาจจะวัดออกมามาเป็นหน่วยของเงิน ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศอาจเป็นдолลาร์ ปอนด์ مارك เยน บาท ฯลฯ มูลค่าของสินค้าและบริการนับล้าน ๆ ซึ่งจะอยู่ในรูปของตัวกำหนด

ร่วมกัน คือ ราคา เช่น ข้าวสารถังละ 110 บาท เนื้อวัว กก.ละ 55 บาท เป็นต้น

การที่มูลค่าของสินค้าและบริการถูกกำหนดเป็นหน่วยของเงินเหมือนกันหมวดทำให้สะดวกในการเปรียบเทียบมูลค่าระหว่างสิ่งของต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดราคาสินค้าแต่ละชนิดในรูปของสินค้าอื่น ๆ เมื่อนำมาในระบบแลกของต่อของ เราเพียงแต่เปรียบเทียบราคายังสินค้าต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปของเงินเท่านั้น จากตัวอย่างข้างต้น เราสามารถวัดได้ว่า ข้าวสาร 1 ถังมีมูลค่าเท่ากับเนื้อวัว 2 กก. เป็นต้น นอกจากนี้ เงินยังเป็นหน่วยวัดทางบัญชีได้ด้วย ซึ่งทำให้สะดวกในการหักหรือรวมมูลค่าของสินค้าต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange)

หน้าที่ประการนี้เป็นลักษณะอันเด่นชัดของเงิน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ยอมรับกันมานาน ในสังคม การใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนนี้ทำให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า เพราะ การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเป็นไปได้สะดวกและคล่องตัว การค้าขยายตัวได้กว้างขวาง อย่างไรก็ตาม เงินจะทำหน้าที่ได้ดีก็ต่อเมื่อเป็นที่ยอมรับกันในสังคมว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจซื้อ มีเสถียรภาพ และมูลค่าคงที่

จากคำนิยามของเงินที่ว่าเงินจะเป็นอะไรก็ได้ที่ทุกคนยอมรับว่าใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการนั้น ไม่ได้มายความว่าทุกสิ่งจะสามารถนำมาใช้เป็นเงินได้ ในสมัยก่อนสิ่งต่าง ๆ หลายสิ่ง เช่น หิน วัว ควาย บุหรี่ เคยทำหน้าที่สมมูลเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนมาแล้ว แต่ก็ต้องเลิกใช้ไปในที่สุด เพราะไม่เหมาะสม เช่น วัว ควาย เป็นเงินที่เลว แม้ว่ามันจะใช้ประโยชน์ได้ก็ตาม เพราะนอกจากจะเป็นสิ่งที่ใหญ่โตเกินไปแล้ว ยังเป็นสิ่งที่นำเข้าโรคและตายได้ด้วย นอกจากนั้น วัว ควาย ไม่สามารถแบ่งแยกเป็นหน่วยย่อยได้เมื่อเราต้องการจะแลกหรือซื้อสินค้าที่มีมูลค่า หรือบุหรี่ก็อ่าวเป็นเงินที่เลว เพราะว่าเมื่อกันถ่านหิน และถ้าจะนำไปแลกซื้อสินค้าราคาแพงก็ต้องใช้เป็นจำนวนมาก เป็นต้น แต่ในกรณีของเหรียญโลหะ หรือ เงินกระดาษ เป็นลักษณะของเงินที่ดี เพราะไม่เพียงแต่คงทนจากการเท่านั้น แต่ยังสามารถพกพาติดตัวได้สะดวก นอกจากนั้น ยังง่ายในการจดจำ และยากต่อการปลอมแปลง เงินฝากระแสรรายวันก็เป็นลักษณะของเงินที่ดี สามารถใช้ชำระหนี้ได้ โดยเฉพาะเมื่อต้องการซื้อสินค้าราคาแพง การจ่ายชำระด้วยเช็คจึงเป็นวิธีที่สะดวกและปลอดภัย อย่างไรก็ตาม เหตุผลใหญ่ของการที่ทุกคนในสังคมปัจจุบันยอมรับว่า เหรียญภาษาปั้น เงินกระดาษ และเงินฝากระแสรรายวัน เป็นลักษณะของเงินที่ดี ก็เพราะว่า เหรียญภาษาปั้น เงินกระดาษ

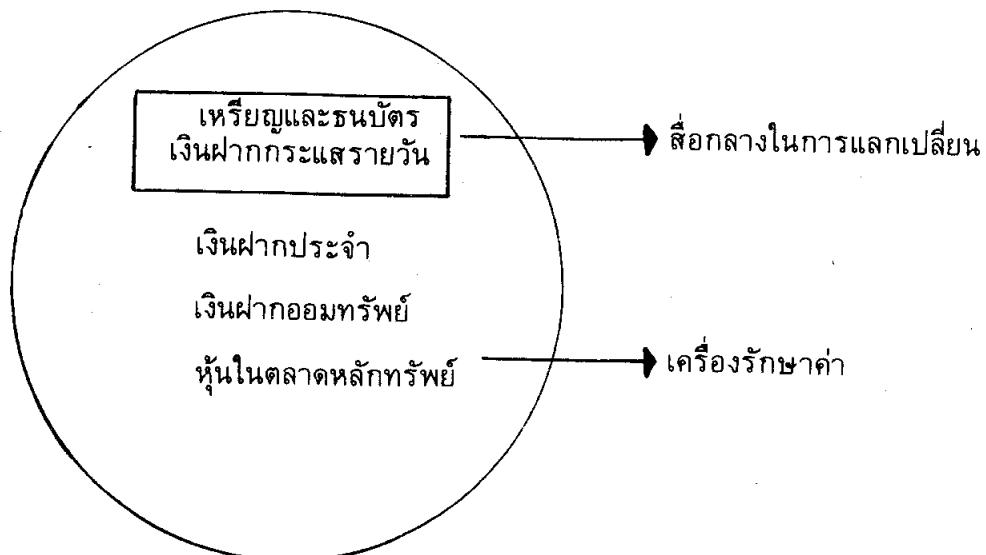
และเงินฝากกระแสรายวันดังกล่าว เป็นสิ่งที่มีเสถียรภาพและมีค่าคงที่ ถ้าเมื่อใดที่สิ่งเหล่านี้ ไม่มีเสถียรภาพ และมีมูลค่าไม่คงที่ ประชาชนก็จะพากันเลิกยอมรับว่ามันเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน

เงินเป็นเครื่องรักษามูลค่า (Store of Value)

การทำหน้าที่เป็นเครื่องรักษามูลค่า หมายถึง การที่เงินถูกถือเอาไว้เป็นสิ่งสำรองของการแสดงอำนาจซึ่ง ระหว่างการรอรับชำระหนี้ และการใช้ชำระหนี้

สิ่งของหรือเงินที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนนั้น เราจะเห็นได้ว่า มันทำหน้าที่เป็นเครื่องรักษามูลค่าโดยปริยาย ทั้งนี้ เพราะประชาชนสามารถที่จะเก็บเอา เหรียญ ชนบัตร และเงินฝากกระแสรายวันเอาไว้ในระหว่างการรอพักหรือเก็บไว้ระหว่าง รอการใช้จ่ายและชำระหนี้ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องรักษาค่าไม่จำเป็นว่าจะต้อง เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนด้วย ประชาชนหลายคนอาจถือเงินไว้ในบัญชีเงินฝากประจำ หรือออมทรัพย์ เมื่อเขาไม่ต้องการใช้เงินหรือยังไม่มีความจำเป็นที่จะใช้เงิน บัญชีเงินฝากนี้จะเป็น เครื่องเก็บรักษาค่าที่ดีมาก แต่ไม่สามารถนำไปใช้จ่ายได้ทันที หรือกล่าวในอีกความหมายหนึ่ง ก็คือ บัญชีเงินฝากประจำหรือเงินฝากออมทรัพย์ไม่ได้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนนั่นเอง ถ้าสมมุติว่าบุคคลหนึ่งมีเงินฝากประจำอยู่ 1 แสนบาท และต้องการใช้เงินไปในการซื้อรถยนต์ เขาก็ต้องเปลี่ยนเงินในบัญชีเงินฝากประจำของเขามาให้เป็นชนบัตร หรือเช็ค เสียก่อน จึงจะ สามารถนำเอามาใช้จ่ายชำระหนี้ได้ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่เราต้องทราบหากให้ตัว คือ เงิน 1 แสนบาท ที่เรานำไปฝากไว้ในบัญชีเงินฝากประจำที่ธนาคารนั้น เราจะหยุดการเบินเจ้าของเงินสด 1 แสนบาทนั้นทันที แต่เราจะกลายเป็นเจ้าของในบัญชีเงินฝากซึ่งเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่ง แต่เป็นสินทรัพย์ที่เราไม่สามารถใช้จ่ายได้นอกเสียจากว่าเราจะไปถอนออกมาเป็นเงินสด อย่างเดียว

ในรูปแสดงถึงความแตกต่างของเงินในการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและเป็นเครื่องรักษามูลค่า เหรียญ ชนบัตร และเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งเป็น สื่อกลางในการแลกเปลี่ยนนั้นเป็นเครื่องรักษามูลค่าด้วย แต่รายการอื่น ๆ ในวงกลมซึ่งเป็น เครื่องรักษามูลค่าไม่ได้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน

เงินเป็นมาตรฐานการชำระหนี้ในภายหน้า (Standard of Deferred Payment)

เมื่อเงินทำหน้าที่เป็นเครื่องวัดมูลค่า และเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า และบริการทุกชนิดได้ การชำระหนี้ด้วยเงินจึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปด้วย ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเงิน ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้มีการขยายตัวทางการค้า การติดต่อกันขายซึ่งกันและกันทั่วโลก ผลกระทบจากการชำระหนี้ด้วยเงินจึงย่อมอำนวยความสะดวกแก่ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ ทำให้การค้าขายเป็นไปได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ระบบเครดิตขยายตัว เจริญก้าวหน้าขึ้นด้วย เพราะโดยทั่วไปการค้าย่อมต้องมีการผัดเวลาชำระเงินทุน ดอกเบี้ย และหนี้สินต่าง ๆ ถ้าหากไม่มีเงินเป็นมาตรฐานในการ

ชำระหนี้ดังกล่าวแล้ว การซื้อขายเชื่อ และการถ่ายต่าง ๆ ก็จะกระทำการได้ลำบาก เนื่องจากประเพณีทางเรื่องมูลค่าของหนี้สินที่จะชำระเงินในอนาคต

อย่างไรก็ตาม เงินจะทำหน้าที่เป็นมาตรฐานการชำระหนี้ในภายหลังได้ตั้งแต่เมื่อเงินมีเศรษฐกิจภาพ ถ้าหากมูลค่าของเงินเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจะมีผลทำให้ฝ่ายเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบกันมากเกินไป เงินไม่อาจทำหน้าที่นี้ได้สมบูรณ์ และระบบเศรษฐกิจจะเจริญก้าวหน้าได้ยาก เพราะมีอุปสรรคในการชำระหนี้

จากหน้าที่ทั้ง 4 ประการของเงินดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าหน้าที่ที่สำคัญ 2 ประการแรก คือ การเป็นเครื่องวัดมูลค่า และการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน จะเป็นหน้าที่หลักของเงิน (fundamental or primary functions) สำหรับทำหน้าที่ในการเป็นเครื่องรักษา มูลค่า และการเป็นมาตรฐานการชำระหนี้ในภายหลังจะเป็นหน้าที่รอง (derivative or secondary functions) ซึ่งที่เรียกว่าเงินจะต้องทำหน้าที่ 2 ประการแรก อันเป็นหน้าที่หลักของเงินเสียก่อน จึงจะสามารถทำหน้าที่ 2 ประการหลังได้

คุณลักษณะของเงิน (CHARACTERISTICS OF MONEY)

จากการศึกษาถึงหน้าที่ของเงินแสดงให้เห็นว่า เราอาจนำเอาสิ่งของใด ๆ มาทำเป็นเงินก็ได้ ถ้ามันสามารถนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และมีมูลค่าคงที่เพื่อจะใช้วัดมูลค่าของสิ่งของ และใช้เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ แต่สิ่งเหล่านั้นจะทำหน้าที่เป็นเงินที่ดีเทียงได้ ย่อมขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของของสิ่งนั้น ในอดีตมีของหลายชนิดที่เคยถูกนำมาใช้เป็นเงิน แต่ต้องถูกยกเลิกไปในที่สุด เพราะขาดคุณสมบัติของเงินที่ดี ดังนั้นสิ่งของที่เหมาะสมจะนำมาใช้เป็นเงินควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นที่ยอมรับ (Acceptability) คุณลักษณะประการแรกของเงินคือ เงินนี้จะต้องเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในสังคมว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ถ้าขาดการยอมรับแล้ว สิ่งนั้นจะเป็นเงินไปไม่ได้ ในปัจจุบัน เงินฝากธนาคารรายวันเป็นเงินก็ เพราะทุกคนในสังคมยอมรับว่าเงินฝากธนาคารรายวัน ซึ่งสามารถสั่งจ่ายซื้อสินค้าโดยการเขียนเช็ค เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนนั่นเอง

2. มีความคงทนถาวร (Durability) ซึ่งที่นำมาใช้เป็นเงินที่ดีควรจะมีความคงทนถาวรพอสมควร เพื่อเวลาคนหนึบใช้สอยเป็นประจำ จะได้ไม่ชำรุดเสียหายได้ง่าย

หากสิ่งที่นำมาใช้เป็นเงินสีกหรือได้ง่ายทำให้ต้องผลิตขึ้นใหม่อยู่เรื่อย ๆ จะเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และอาจเป็นเหตุทำให้มูลค่าหมวดไปคนก็จะไม่ยอมรับเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน ฉะนั้นเงินโลหะจึงมีคุณสมบัติในประการนี้ดีกว่าเงินกระดาษ

3. พกติดตัวได้ง่าย (Portability) เงินที่ดีควรทำด้วยวัสดุที่มีน้ำหนักเบา มีขนาดเล็ก เพื่อความสะดวกสบายแก่การนำติดตัวไปใช้ในที่ต่าง ๆ เงินหรือญูกษาปณ์จึงมักจะมีลักษณะกลมแบน ทำให้พกติดตัวได้สะดวกเหมาะสมสำหรับใช้เป็นเงินปลีกเพื่อใช้จ่ายจำนวนเล็กน้อย แต่ถ้าจะใช้จ่ายคราวละมาก ๆ เงินชนบัตรจะมีความเหมาะสมมากกว่า เพราะทำการกระดาษจึงมีน้ำหนักเบา สามารถพกติดตัวได้เป็นจำนวนมาก และในกรณีที่จำเป็นจะต้องใช้จ่ายเงินสดจำนวนมาก เรา ก็สามารถใช้เช็คชำระหนี้แทนชนบัตรได้

4. เป็นที่สังเกตได้ง่าย (Ease of Recognition) เงินจะเป็นที่ยอมรับมากขึ้น และใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่ดี ถ้าเป็นสิ่งที่ดูออกและจำได้ง่าย เพียงมองเห็นหรือเหยินดูก็รู้ได้ทันทีว่าเป็นเงินจริงหรือเงินปลอม ฉะนั้นในการผลิตเงินหรือญูกษาปณ์หรือเงินกระดาษจึงต้องพยายามออกแบบให้ลอกเลียนได้ยาก แต่ง่ายต่อการจดจำ นอกจากนั้นต้องพยายามให้มีการปลอมแปลงเงินให้น้อยที่สุด เพราะถ้ามีเงินปลอมแม้เพียงแค่นิดหน่อย ก็จะนำไปสู่การเสื่อมคลายความเชื่อถือและยอมรับของประชาชนได้

5. มีสถิติภำพ (Stability in Value) ลักษณะของเงินที่ดีจะต้องมีค่าคงทน คงที่ ไม่เคลื่อนไหวขึ้นลงได้ง่าย ถ้าค่าของเงินเปลี่ยนแปลงมากเกินไป จะทำให้คนเสื่อมคลายความเชื่อถือ และไม่ยอมรับเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนอีกต่อไป คนจะเลิกเก็บเงินและหันไปเก็บหลักทรัพย์อย่างอื่นแทน

6. มีค่าเท่ากัน (Uniformity in Value) เงินชนิดเดียวกัน บ่อมมีมูลค่าเท่ากัน และมีอำนาจซื้อเท่ากันเสมอ เงินหน่วยเดียวกันถ้าทำจากกระดาษก็ต้องเป็นกระดาษอย่างเดียวกัน หรือถ้าเป็นเงินหรือญูโลหะก็ควรมีส่วนผสมของโลหะเหมือนกันทุกเหรียญเพื่อบังกันให้เงินมีมูลค่าคงที่ ถ้าเมื่อใดที่ค่าของเงินหรือญูแต่ละอันไม่เท่ากัน เงินที่มีมูลค่าทางวัตถุสูงกว่าจะหายไปจากการหมุนเวียนเหลือแต่เงินที่มีมูลค่าทางวัตถุต่ำกว่า ซึ่งเป็นไปตามกฎของเกรแซมที่ว่า “เงินเลวไม่เงินดี”

7. แบ่งเป็นหน่วยย่อยได้ (Divisibility) เนื่องจากสินค้าที่ซื้อขายกันมีมูลค่า

ต่างกัน ดังนั้นเงินที่ดีจึงควรมีลักษณะที่สามารถแบ่งออกเป็นส่วนย่อยได้ โดยให้มีมูลค่าต่างกันเพื่อสะดวกต่อการชำระค่าสินค้าและบริการ

ค่าของเงิน (VALUE OF MONEY)

ค่าของเงิน หมายถึง อำนาจซื้อ (purchasing power) ของเงินแต่ละหน่วยในการซื้อสินค้าและบริการ ค่าของเงินจะคงที่เมื่ออำนาจซื้อคงที่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ถ้าเมื่อใดที่ราคาสินค้าโดยทั่วไปสูงขึ้น อำนาจซื้อสินค้าและบริการจะลดลงหรือค่าของเงินลดลงในทางตรงข้าม ถ้าราคาสินค้าโดยทั่วไปถูกลง อำนาจซื้อจะเพิ่มขึ้น ค่าของเงินก็จะเพิ่มขึ้นด้วยดังนั้นความมีเสถียรภาพของเงินจึงหมายความมีเสถียรภาพของราคาสินค้านั้นเอง

ค่าของเงินมีอยู่ 2 ชนิด คือ ค่าเงินภายใน และค่าเงินภายนอก

ค่าเงินภายใน (Internal Value) หมายถึงอำนาจซื้อของเงินแต่ละหน่วยในการซื้อสินค้าและบริการภายในประเทศ เช่น ค่าภายในของเงินบาท ก็หมายถึง อำนาจซื้อของเงินบาทในการซื้อสินค้าและบริการในประเทศ ถ้าเงินแต่ละหน่วยใช้ซื้อสินค้าและบริการได้เป็นจำนวนมากขึ้น แสดงว่าค่าของเงินมากขึ้น แต่ถ้าเงินแต่ละหน่วยใช้ซื้อสินค้าและบริการได้เป็นจำนวนน้อยลง แสดงว่าค่าของเงินลดลง

การเปลี่ยนแปลงค่าเงินภายในหรืออำนาจซื้อของเงินแต่ละหน่วยในการซื้อสินค้าและบริการภายในประเทศ จึงพิจารณาได้จากการราคาสินค้า แต่เนื่องจากสินค้ามีหลากหลายชนิด ราคาก็แตกต่างกัน นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงของราคาก็ไม่เท่ากัน และไม่พร้อมกัน ดังนั้นการวัดค่าเงินภายในจึงต้องวัดจากระดับราคาสินค้าทั่วไป (general price level) ซึ่งเป็นราคากลางๆ ที่แสดงอยู่ในรูปของเลขดัชนีราคา (index price number)

ค่าภายนอก (External Value) หมายถึงอำนาจซื้อของเงินแต่ละหน่วยในการซื้อสินค้าและบริการจากต่างประเทศ เช่น ค่าภายนอกของเงินบาท ก็หมายถึง อำนาจซื้อของเงินบาทในการแลกซื้อสินค้าต่างประเทศ ค่าเงินภายนอก ก็เช่นเดียวกับค่าเงินภายใน กล่าวคือ จะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาสินค้า แต่ราคาสินค้าในที่นี้ต้องเป็นราคาสินค้าของเงินตราสกุลหนึ่งเมื่อเทียบกับราคาสินค้าของเงินตราสกุลอื่น ดังนั้นค่าเงินภายนอกจึงถูกกำหนดโดยอัตราแลกเปลี่ยน (foreign exchange rate) กล่าวคือ ถ้าเงินสกุลบาทแต่ละบาทแลกเป็นเงินสกุลอื่นได้จำนวนมากขึ้น แสดงว่าค่าเงินบาทเพิ่มขึ้น

ในทางตรงข้าม ถ้าเงินแต่ละบาทแลกเป็นเงินสกุลอื่นได้จำนวนน้อยลงแสดงว่าค่าเงินบาทลดลง ตัวอย่างเช่น อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินดอลลาร์กับเงินบาทเป็น 1 : 20 ถ้าสินค้าจาก สหรัฐอเมริการาคาหน่วยละ 1 เหรียญ จะน้อยกว่า 20 บาท ก็สามารถซื้อสินค้าจากสหรัฐอเมริกา ได้ 1 หน่วย ต่อมาก็อัตราแลกเปลี่ยนกลับเป็น 1 ดอลลาร์ต่อ 30 บาท โดยที่ราคาน้ำดื่มจาก สหรัฐอเมริกายังคงหน่วยละ 1 ดอลลาร์เช่นเดิม แต่คนไทยต้องใช้เงินถึง 30 บาท จึงจะสามารถ ซื้อสินค้านั้นได้ ดังนั้นอำนาจซื้อของเงินบาทจึงลดลงและเงินบาทก็จะมีค่าลดลงเมื่อเทียบกับ เงินสกุลดอลลาร์ เป็นต้น

ความสำคัญของเงิน (THE IMPORTANCE OF MONEY)

เงินเป็นสิ่งสำคัญมากต่อเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ในระบบ เศรษฐกิจแบบใดก็ตาม เพราะเงินทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน จึงช่วยอำนวย ความสะดวกทั้งในด้านการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า การชำระหนี้ การสะสมทรัพย์สิน ฯลฯ ซึ่งเราพอจะสรุปความสำคัญของเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้^{5/}

1. ความสำคัญในด้านการผลิต ในทุกวันนี้ผู้ประกอบการหัน注意力ต่างกับแสวงหา เงินมาลงทุนในการประกอบการผลิต หรือทำการค้าโดยหวังผลตอบแทนในด้านกำไรที่เป็น ตัวเงิน เป็นสำคัญ ในระยะใดที่ผู้ประกอบการคาดว่าจะได้รับกำไรสูงก็จะมีการลงทุนมาก เช่น ระหว่างสองครั้ง โลกครั้งที่ 2 หรือในระหว่างเวลาเศรษฐกิจรุ่งเรืองในศตวรรษที่ 20 จะเห็นได้ว่ามีผู้ประกอบการหัน注意力ไปหาเงินมาลงทุนตั้งโรงงานและจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือ เพื่อประกอบการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะอยู่ในระยะที่ผู้ประกอบการสามารถแสวง หาผลกำไรได้โดยง่าย การใช้จ่ายลงทุนจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม ช่วยให้ผู้อุปโภคบริโภคได้รับ สินค้าและบริการเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย แทนที่จะต้องผลิตตามที่ผู้ได้ผูกหันเนื่องต้องการ และสั่งทำ โดยเฉพาะ

2. ความสำคัญในด้านการแลกเปลี่ยนและการอุปโภคบริโภค เนื่องจากเงินเป็นสิ่ง ที่ทุกคนยอมรับว่าเป็นสื่อกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนในสังคม เงินจึงเป็นสิ่งกระตุ้นให้สินค้า จากแหล่งผลิตไปสู่มือผู้อุปโภคบริโภคได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะตามปกติผู้บริโภคจะได้รับผล

5/ จรินทร์ เทศวนิช, การเงินและการธนาคาร (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนส์โตร์, 2522) หน้า 24-25.

ตอบแทนจากการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเป็นเงินตราในรูปของค่าจ้าง ค่า ดอกเบี้ย และกำไร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริโภคได้ใช้จ่ายเงินรายได้ไปแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการมานับด้วยความต้องการได้กว้างขวางกว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของต่อสิ่งของในระบบที่ใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนจะช่วยให้ระบบการแลกเปลี่ยนสม่ำเสมอ ชุมชนและสังคมมีมาตรฐานในการครองชีพสูงขึ้น เพราะช่วยให้มีการผลิตสินค้าสู่มือผู้บริโภคสูงขึ้น

3. ความสำคัญในสังคม ผู้ใดที่ปราบဏจะได้มาซึ่งทรัพย์สิน ความมั่นคง ความบันเทิง จะมีฐานะดีหรือแม้แต่จะแสวงหาอำนาจตาม ก็ต้องอาศัยเงินเป็นประการสำคัญ เพราะเงินสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการได้ทุกชนิด เงินตราจะเป็นหลักประกัน ที่มั่นคงในระบบการแลกเปลี่ยน แต่ละคนจึงเลือกทำงานแต่เฉพาะที่ตนเองมีความชำนาญ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราไปใช้จ่าย การแบ่งงานกันทำเช่นนี้เป็นลักษณะของสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งก่อให้เกิดการผลิต การค้า และความเป็นอยู่ของสังคมดีขึ้น

4. ความสำคัญในระบบเศรษฐกิจ เนื่องมีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจทุกรอบ ไม่ว่าจะเป็นระบบทุนนิยม สังคมนิยม หรือระบบคอมมูนิสต์ ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอกชนทุกคนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เขามีอยู่ และมีเสรีภาพ ที่จะเลือกประกอบอาชีพอะไรก็ได้ การผลิตเป็นเรื่องของเอกชนที่จะดำเนินกันได้โดยเสรี ในระบบเศรษฐกิจแบบนี้มีความสำคัญมาก การใช้เงินจะทำให้เศรษฐกิจและตลาดขยายตัว ออกไป และทำให้สามารถจัดวางระบบราคาขึ้นได้ ระบบราคาเป็นเครื่องมือให้ผู้ประกอบการ ตัดสินใจได้ว่าควรจะผลิตอะไร และเป็นปริมาณมากน้อยเพียงไร ถ้าราคาในตลาดของสินค้า ชนิดใดชนิดหนึ่งสูงขึ้น ก็จะมีการผลิตสินค้าชนิดนั้นเพิ่มมากขึ้น เพราะผู้ประกอบการมองเห็น กำไรในการผลิต ตรงข้ามถ้าราคาสินค้าชนิดหนึ่งนิดเดียวลดลง ผู้ประกอบการก็จะลดการผลิต ดังนั้นเงินจึงมีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เพราะราคาปกติคือมูลค่าแห่งสิ่งของ หรือบริการแต่ละหน่วยที่แสดงออกเป็นรูปจำนวนเงิน สำหรับในระบบสังคมนิยมและระบบ คอมมูนิสต์นั้นเงินก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน การจ่ายค่าจ้างแรงงานในระบบเศรษฐกิจ แบบสังคมนิยมหรือคอมมูนิสต์ก็จ่ายเป็นเงิน และประชาชนก็อาเงินไปซื้อสินค้าและบริการ เช่นเดียวกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จะต่างกันก็ตรงที่รัฐบาลของประเทศคอมมูนิสต์ จะเป็นผู้ตั้งราคาและบริการเองเท่านั้น

สิ่งที่คล้ายเงิน (NEAR MONEY)

สิ่งที่คล้ายเงิน^{6/} (near money) หรือสิ่งที่ใช้แทนเงิน (money substitutes) คือ สินทรัพย์ที่มีสภาพคล่อง และสามารถหมุนคลื่นได้ เช่นเดียวกับเงินหรือเงินเท่าเงิน สิ่งที่คล้ายเงินที่ยอมรับกันทั่วไป ได้แก่ เงินฝากประจำ เงินฝากออมทรัพย์ ตู้เงินคลัง พันธบัตรรัฐบาล ฯลฯ สิ่งที่คล้ายเงินเหล่านี้ มีสภาพคล่องมาก เพราะ เราทราบแน่ชัดว่ามูลค่าในอนาคตของมันคงที่ แต่สิ่งที่คล้ายเงินเหล่านี้ไม่สามารถใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนได้ ต้องทำการเปลี่ยนหรือขายให้ได้เป็นเงินเสียก่อน จึงจะสามารถนำไปแลกกับสินค้าและบริการได้ จะนั้น สิ่งที่คล้ายเงิน จึงมีสภาพคล่องรองจากเงิน

สิ่งที่คล้ายเงินเด่นชัดมีสภาพคล่องไม่เท่ากัน การที่เราจะดูว่าสินทรัพย์ใดมีระดับของความเป็นเงิน (degree of moneyness) สูงเพียงใดนั้น เราอาจดูได้จากสภาพคล่องของสินทรัพย์นั้น ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับ

1. ความสามารถที่จะซื้อขายหรือเปลี่ยนมือได้คล่องเพียงใด
2. มีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด

ถ้าสินทรัพย์ได้ชื่อขายคล่องมากและมีความเสี่ยงในมูลค่าน้อย แสดงว่าสินทรัพย์ชนิดนั้นมีสภาพคล่องมาก และยิ่งมีสภาพคล่องมากก็ยิ่งมีลักษณะใกล้ความเป็นเงินมากขึ้นตามลำดับ

สิ่งที่คล้ายเงินมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไม่น้อย และในบางครั้งอาจเป็นตัวทำให้เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงได้ด้วย ถ้าเจ้าของสินทรัพย์ดังกล่าวนี้เปลี่ยนแปลงสภาพของมันให้กลายเป็นเงินสดหรือเงินฝากประจำรายวัน แล้วนำมาใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ จะมีผลทำให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นได้ในทันทีทันใด

อุปสงค์และอุปทานของเงิน (DEMAND FOR MONEY AND SUPPLY OF MONEY)

อุปสงค์และอุปทานของเงินเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมาก เพราะการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์และอุปทานของเงินจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจต่อไป

^{6/} Dwayne Wrightsman, *An Introduction to Monetary Theory and Policy* (New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 1976)

อุปสงค์ของเงิน (Demand for Money)

อุปสงค์ของเงินหรือความต้องการถือเงินของประชาชน หมายถึง ปริมาณทั้งหมด ในรูปของเงินสดและเงินฝากกระแสรายวันที่ประชาชนต้องการถือเอาไว้ในมือ ซึ่งการที่คนเราจะถือเงินอย่างไรนั้น จะต้องมีสาเหตุหรือแรงจูงใจ ที่อาจแตกต่างกันไป ดังนั้นนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านจึงได้พยายามให้เหตุผลของการที่คนเราต้องการถือเงินไว้อย่างกว้างขวาง แต่เหตุผลที่เป็นที่ยอมรับกันมากที่สุด คือ คำอธิบายของ จอห์น เมย์นาร์ด เคนซ์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า ความต้องการถือเงิน เกิดจากเหตุผลจูงใจ 3 ประการ คือ

1. ความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอย (Transaction Demand for Money)-

คือการถือเงินไว้เพื่อใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการโดยทั่วไป ซึ่งเป็นรายจ่ายประจำวัน ที่ทุกคนจำเป็นต้องซื้อ เช่น ค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่า医药รักษาโรค และค่าที่อยู่อาศัย เป็นต้น สำหรับความต้องการถือเงินไว้เพื่อใช้จ่ายของหน่วยธุรกิจ ก็เพื่อใช้จ่ายในการผลิต เช่น ค่าจ้างคนงาน ค่าวัสดุคงที่ เป็นต้น

ความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอยของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไป ถ้ารายได้สูง ความต้องการถือเงินประเภทนี้ก็จะสูง แต่ถ้ารายได้ต่ำความต้องการจะถือเงินประเภทนี้ก็จะต่ำ และสำหรับบุคคลเดียวกันถ้ารายได้เพิ่มความต้องการถือเงินนี้จะเพิ่มขึ้นด้วย ในทางตรงข้าม ถ้ารายได้ลดลงความต้องการถือเงินนี้ก็จะลดลงตาม

2. ความต้องการถือเงินเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (Precautionary Demand for Money)

คือการถือเงินไว้เพื่อใช้จ่ายกะทันหัน สำหรับเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า เป็นรายจ่ายที่ไม่ทราบว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด จึงจำเป็นต้องเตรียมเงินสำรองไว้เพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในเวลาดังกล่าว เช่น ค่ารักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย ค่าซ่อมบ้าน ซ่อมรถยนต์ ค่าใช้จ่ายในยามตกงาน เป็นต้น สำหรับหน่วยธุรกิจ ค่าใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเวลาเครื่องจักรอุปกรณ์เสีย ค่าเสียหายระหว่างคุณงานนัดหยุดงาน เป็นต้น

ความต้องการถือเงินเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉินจะมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับรายได้ เช่นเดียวกับความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอย กล่าวคือ ถ้ารายได้สูง ความต้องการถือเงิน

ประเภทนี้จะ งตามไปด้วย และถ้ารายได้ต่ำความต้องการถือเงินประเภทนี้ก็มีน้อยหรืออาจไม่มีเลยก็ได้

3. ความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็บกำไร (Speculative Demand for Money)

คือการถือเงินไว้เพื่อแสวงหาผลตอบแทนจากเงินนั้น เนื่องจากรายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายประจำวัน และการใช้จ่ายเพื่อเหตุฉุกเฉินสูมาราณ์นำไปลงทุนผลประโยชน์ได้ โดยการซื้อสินค้าหรือหลักทรัพย์ทางการเงิน (financial assets) ในขณะที่มีราคาต่ำ และขายสินค้าหรือหลักทรัพย์นั้นไปเมื่อมีราคาสูงขึ้นเพื่อหวังผลกำไร

ความต้องการถือเงินเพื่อเก็บกำไรขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย กล่าวคือ อัตราดอกเบี้ยสูง ความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็บกำไรจะน้อย แต่อัตราดอกเบี้ยต่ำ ความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็บกำไรจะมาก ทั้งนี้เพราะที่ระดับอัตราดอกเบี้ยสูง หลักทรัพย์จะมีราคาต่ำ คนจึงคาดคะเนว่า ราคางานหลักทรัพย์จะต้องสูงขึ้นในอนาคต เขาจึงรับซื้อหลักทรัพย์นั้นไว้เพื่อหวังกำไรจากราคางานหลักทรัพย์ที่สูงขึ้นในอนาคต ดังนั้นที่ระดับอัตราดอกเบี้ยสูงคนจึงถือเงินไว้เพื่อเก็บกำไรน้อย หากถือไว้ในรูปของหลักทรัพย์มากกว่า ในทางตรงกันข้ามที่ระดับอัตราดอกเบี้ยต่ำ ราคางานหลักทรัพย์จะสูง ซึ่งคนจะคาดคะเนว่าในอนาคต ราคางานหลักทรัพย์จะต้องลดลง คนจึงรับขายหลักทรัพย์นั้นไป เพราะเกรงว่าเมื่อราคางานหลักทรัพย์ลดลงจริง ๆ แล้ว เขายังขาดทุน ดังนั้นที่ระดับอัตราดอกเบี้ยต่ำ คนจึงถือสินทรัพย์ไว้ในรูปของเงินเพื่อเก็บกำไรมากกว่าถือไว้ในรูปของหลักทรัพย์

อุปทานของเงิน (Supply of Money)

อุปทานของเงินหรือปริมาณเงิน (money supply) หมายถึงสิ่งที่เป็นเงินทั้งหมดที่หมุนเวียนอยู่ในเมืองชาชนในขณะใดขณะหนึ่ง คำว่าในเมืองชาชนหมายถึงเงินที่อยู่ในเมืองของชาชนทั่วไปรวมทั้งบริษัท องค์กร ห้างร้าน และหน่วยราชการต่าง ๆ โดยไม่นับรวมเงินที่อยู่ในระบบธนาคารและเงินที่อยู่ในคลังของรัฐบาล ทั้งนี้ เพราะเงินดังกล่าวมิได้นำออกใช้หมุนเวียนในขณะใดขณะหนึ่งนั้นเอง

สำหรับสิ่งที่เป็นเงินนั้น โดยทั่วไปเรายอมรับว่าเงินสด เหรียญภาษาปั้น และเงินฝากกระแสรายวัน เป็นเงิน แต่บางประเทศอาจนับรวมเงินฝากประจำ เงินฝากออมทรัพย์ และสินทรัพย์อื่น ๆ เป็นเงินด้วย ดังนั้นคำนิยามของปริมาณเงินของแต่ละประเทศจึงอาจแตกต่าง

กันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำนิยามของสิ่งที่เป็นเงินที่แต่ละประเทศกำหนดไว้กังวลของมากน้อยเพียงใด

นักเศรษฐศาสตร์จึงได้ให้คำนิยามของปริมาณเงินไว้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. **ปริมาณเงินตามความหมายแคบ (Narrow Money)** ปริมาณตามความหมายแคบ หรือ M_1 หมายถึงปริมาณของชนบัตร เหรียญชาปัน และเงินฝากประจำวันทั้งหมด ที่หมุนเวียนอยู่ในมือประชาชน บริษัท องค์การ ห้างร้าน และหน่วยราชการต่าง ๆ ในขณะเดียวกันนี้

คำนิยามดังกล่าวข้างต้นเน้นความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอยเท่านั้น กล่าวคือ คำนึงถึงบทบาทของเงินในฐานะของการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเพียงอย่างเดียว การกำหนดปริมาณเงินตามความหมายแคบจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้วัดอำนาจซื้อของประชาชนในระบบเศรษฐกิจ ถ้าปริมาณเงินเพิ่มขึ้น อำนาจซื้อของประชาชนก็มากขึ้น ในทางตรงข้าม ถ้าปริมาณเงินลดลง อำนาจซื้อของประชาชนก็จะลดลง

2. **ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (Broad Money)** ปริมาณเงินตามความหมายกว้างเป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ที่เชื่อว่า บทบาทของเงินมิได้เป็นแต่เพียงสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการเป็นเครื่องรักษามูลค่าด้วย กล่าวคือ มีความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็บไว้ คำนิยามของปริมาณเงินจึงขยายเพิ่มเติมออกไปโดยรวมหลักทรัพย์ทางการเงินประเภทอื่น ๆ ที่มีสภาพคล่องสูง เช่น เงินฝากประจำ เงินฝากออมทรัพย์ ตัวเงินคลัง และหลักทรัพย์อื่น ๆ ไว้ในคำนิยามปริมาณเงินด้วย

ปริมาณเงินตามความหมายกว้างจึงมีคำนิยามหลายความหมายแตกต่างกันไป แล้วแต่จะนับรวมสินทรัพย์ทางการเงินประเภทใดเข้าไว้ในปริมาณเงินบ้าง อย่างไรก็ตาม คำนิยามของปริมาณเงินตามความหมายกว้างที่รู้จักกันทั่วไป ได้แก่ M_2 ซึ่งหมายถึง ปริมาณของชนบัตร เหรียญชาปัน เงินฝากประจำวัน และเงินฝากประจำทั้งหมดที่หมุนเวียนอยู่ในมือประชาชน บริษัท องค์การ ห้างร้าน และหน่วยราชการต่าง ๆ ในขณะเดียวกันนี้

นอกจากปริมาณตามความหมายกว้างแบบ M_2 แล้ว ยังมี M_3 , M_4 และ M_5 ซึ่งประกอบด้วยสินทรัพย์ทางการเงินที่มีสภาพคล่องลดหลั่นกันไปจากประเภทที่มีสภาพคล่องสูง สุดจนถึงหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำ การกำหนดความหมายของปริมาณเงินของแต่ละประเทศ

จึงแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้เพริ่สสถาบันการเงิน และเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งปริมาณเงินตามความหมายกว้างออกเป็น M_2 , M_3 และ L^3 ในประเทศอังกฤษแบ่งเป็น M_2 Sterling M_3 และ M_3 เป็นต้น^{7/}

การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะใช้คำนิยามปริมาณเงินตามความหมายแคบ หรือกว้างจะจะหมายรวมกับเศรษฐกิจของตนนั้น ขึ้นอยู่กับภาวะการเงินของแต่ละประเทศ ตลอดจนสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนวความคิดของเจ้าหน้าที่ทางการเงินเกี่ยวกับบทบาทของตราด้วย แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว คำนิยามตามความหมายแคบจะหมายรวมที่สุดสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมักจะคำนึงถึงบทบาทของเงินตราในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแต่เพียงอย่างเดียว สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว มักจะใช้คำนิยามตามความหมายกว้างเพราะระบบการเงินรวมทั้งเครื่องมือทางการเงินพัฒนาขึ้นมากมาก จนมีสินทรัพย์ทางการเงินชนิดใหม่เกิดขึ้นหลายชนิด ซึ่งมีสภาพคล่องสูงที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย

ปริมาณเงินในประเทศไทย

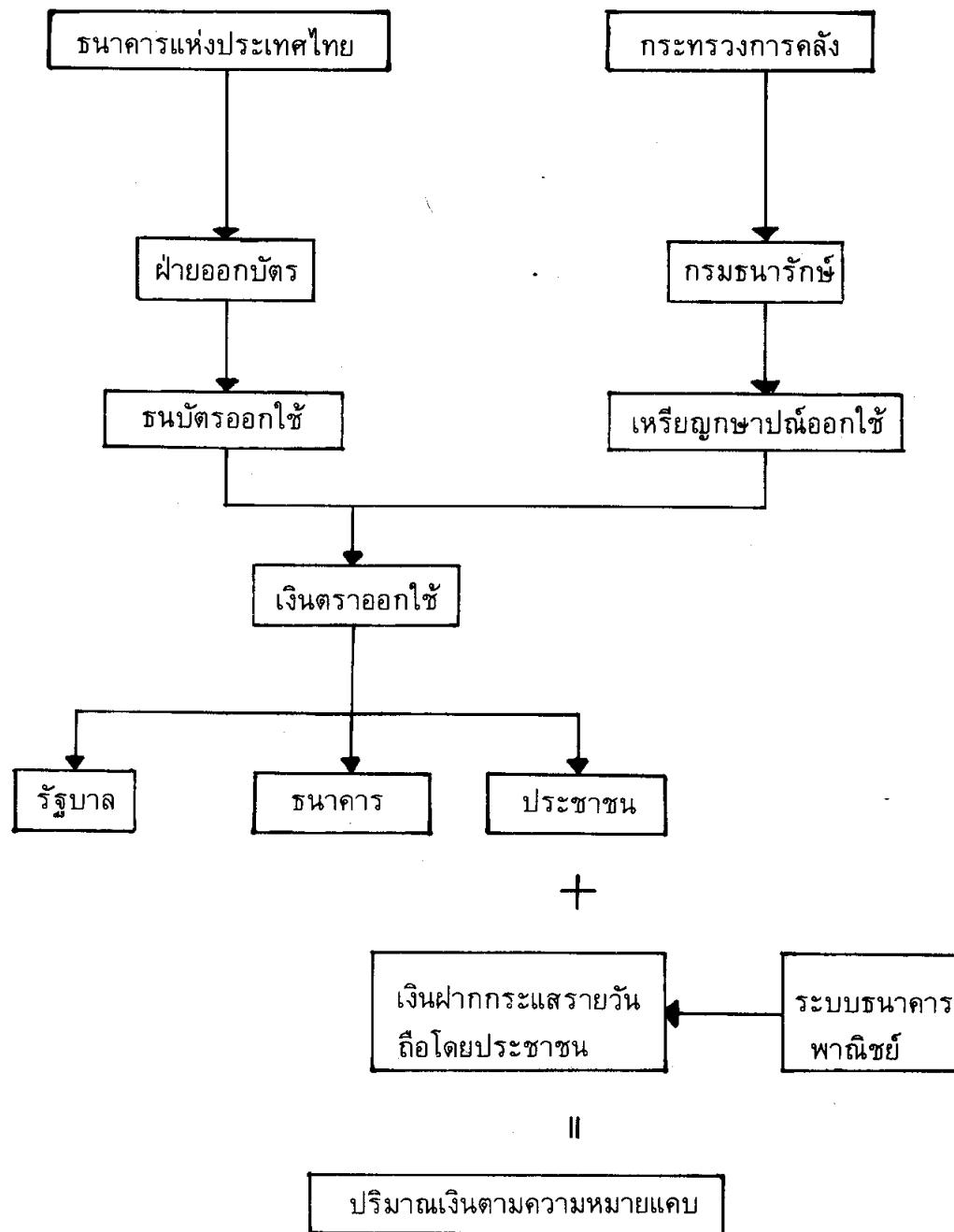
คำนิยามของปริมาณเงินในประเทศไทยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและเจ้าหน้าที่ทางการเงินของกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้ร่วมกันกำหนดไว้มี 2 ประเภทคือ

1. ปริมาณเงินตามความหมายแคบ (M_1) หมายถึงปริมาณของสินทรัพย์ทางการเงินที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ประกอบด้วย ธนบัตร และเหรียญกษาปณ์ ในมือของประชาชน เงินฝากกระแสรายวันของประชาชนที่ธนาคารพาณิชย์ เงินฝากกระแสรายวันของประชาชนที่ธนาคารออมสิน และเงินฝากกระแสรายวันของประชาชนที่ธนาคารแห่งประเทศไทย^{8/}

^{7/}ศิริ การเจริญดี, สุชาดา กิรากุล และลักษณา อัศวพิเศษ, “คำจำกัดความของปริมาณเงิน”, รายงานเศรษฐกิจรายเดือน, ปีที่ 21 เล่มที่ 11 (พ.ย.24)

^{8/}หมายถึงเงินฝากขององค์กรและรัฐวิสาหกิจดัง ๆ ที่ถือเป็นภาคเอกชนที่ฝากไว้ในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

ถ้าเราพิจารณารายละเอียดของโครงสร้างเงินตราของประเทศไทยเราจะได้ปริมาณเงินตามความหมายแคบดังแผนภาพข้างล่าง

2. ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (M_2) หมายถึงปริมาณของสินทรัพย์ทางการเงินที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และเป็นเครื่องเก็บรักษาค่าที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนได้ง่าย ประกอบด้วย ชนบัตร และเหรียญภาษาปัณฑ์ในมือประชาชน เงินฝากกรະเสรรายวันของประชาชนที่ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน และธนาคารแห่งประเทศไทย และเงินฝากประจำและออมทรัพย์ของประชาชนที่ธนาคารพาณิชย์และธนาคารออมสิน

แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดความหมายของปริมาณเงินไว้ 2 ประเภท ดังกล่าว แต่ปริมาณเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้ในการพิจารณาแนวโน้มของนโยบายการเงิน ตลอดจนเป็นเครื่องชี้บวกภาวะการเงินในระบบเศรษฐกิจ ก็คือ ปริมาณเงินตามความหมายแคบ ยกเว้นในกรณีที่ต้องการวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจบางประการจึงจะใช้ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง

จากแผนภาพเงินตราที่ออกใช้ในระบบเศรษฐกิจไทย ประกอบด้วยชนบัตรและเหรียญภาษาปัณฑ์ ซึ่งออกโดยฝ่ายอ gob มต ร ธนาคารแห่งประเทศไทย และกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ตามลำดับ เงินตราออกใช้ดังกล่าวจะกระจายอยู่ใน 3 ส่วนคือ รัฐบาล ธนาคารและประชาชน ซึ่งมีสภาพคล่องแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของผู้ถือ ดังนั้นเมื่อร่วมชนบัตรและเหรียญภาษาปัณฑ์ออกใช้ที่หมุนเวียนอยู่ในมือประชาชนกับเงินฝากกรະเเสรรายวัน ในมือประชาชนที่สร้างโดยระบบธนาคารพาณิชย์แล้ว ก็จะได้ปริมาณเงินตามความหมายแคบ ซึ่งจะเป็นเครื่องชี้บวกภาวะการเงินในระบบเศรษฐกิจแต่ละระยะกล่าวคือ ถ้าปริมาณเงินเพิ่มขึ้นมากกว่าปริมาณของสินค้าและบริการแล้ว จะมีผลทำให้เกิดภาวะเงินฟื้น ราคасินค้าจะสูงขึ้น ค่าของเงินลดลง ในทางตรงข้าม ถ้าปริมาณเงินลดลงแสดงว่าอำนาจซื้อของประชาชนลดลง ซึ่งถ้าหากปริมาณเงินลดลงจน้อยกว่าปริมาณของสินค้าและบริการ ก็จะมีผลทำให้เกิดภาวะเงินฝืดได้

ตารางที่ 1.1 ข้างล่างแสดงการคำนวณปริมาณเงินตามความหมายแคบตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 ถึง พ.ศ.2527 (ແກ່ວັນທີ 11) อันประกอบด้วยเงินชนบัตร และเหรียญภาษาปัณฑ์ออกใช้ที่หมุนเวียนอยู่ในมือประชาชนซึ่งประกอบด้วยเงินสดในมือ ครัวเรือน และหน่วยธุรกิจ (ແກ່ວັນທີ 4) กับเงินสดในมือสถาบันการเงินอื่น ๆ (ແກ່ວັນທີ 5) บวกกับเงินฝากกรະเเสรรายวันที่ถือโดยประชาชนซึ่งประกอบด้วยเงินฝากกรະเเสรรายวันของครัวเรือนและหน่วยธุรกิจ (ແກ່ວັນທີ 9) กับเงิน

ตารางที่ 1.1

ปริมาณเงินตามความหมายโดย

อัตราดอกเบี้ย	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527
๕.๑.	๕.๒.	๕.๓.	๕.๔.	๕.๕.	๕.๖.	๕.๗.	๕.๘.
1. ชนบัตรและเครื่องเข้าประจำบ้าน	39,097.7	46,513.8	53,476.8	55,164.2	62,102.8	68,499.0	72,531.6
2. น้ำมันรับปาล	2,995.0	2,409.2	3,074.3	2,864.9	2,865.0	2,947.1	2,504.7
3. น้ำมันน้ำสาธารณะที่ชาร์จ	2,941.0	3,273.6	4,535.8	4,524.9	5,246.8	5,905.4	6,483.0
4. น้ำมันครัวเรือนและห้องน้ำบุรีกิจ	32,980.2	40,636.2	45,681.6	47,525.1	53,656.5	59,270.7	63,245.6
5. น้ำมันสถานที่บริการเงินเดือน	181.5	194.8	187.1	249.3	334.5	375.8	298.3
6. เงินผ้ากันกระเส้นร้ายวัน	35,271.9	34,864.9	44,015.3	42,640.2	42,305.2	50,072.8	
7. น้ำมันรับปาล	4,376.8	6,076.4	7,059.2	6,639.4	5,291.2	5,503.1	
8. น้ำมันน้ำสาธารณะที่ชาร์จ	9,379.1	9,470.4	3,176.8	11,397.7	11,027.2	12,904.5	14,772.2
9. น้ำมันครัวเรือนและห้องน้ำบุรีกิจ	17,760.2	18,417.0	21,358.7	18,934.3	19,537.7	19,830.1	21,699.5
10. น้ำมันสถานที่บริการเงินเดือน	3,755.8	4,300.6	4,253.0	6,624.1	5,435.9	4,279.4	8,098.0
11. ปริมาณเงิน : (4+5+9+10)	54,677.7	63,548.6	71,480.4	73,332.8	78,964.6	83,756.0	93,341.4
12. ยอด (4+5) ร้อยละของยอด 11	60.65	64.25	64.17	65.15	68.37	71.21	68.08
13. ยอด (9+10) ร้อยละของยอด 11	39.35	35.75	35.83	34.85	31.63	28.79	31.92

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ฝ่ากระแสรรายวันของสถาบันการเงินอื่น ๆ (ແກ່ວທີ 10) ຈາກຕາງຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ປຣມານເງິນສ່ວນໃໝ່ຈະເປັນຮນບັດ ແລະເຮືອຍຸກຂາປັນ ຜຶ້ງມີສັດສ່ວນມາກກວ່າຮ້ອຍລະ 60 ຂອງປຣມານເງິນທັງໝົດ (ແກ່ວທີ 12) ແລະມີແນວໂນມເພີ່ມຂຶ້ນເຮືອຍໆ ໃນຂະນະທີ່ປຣມານເງິນຝາກຮະແສຣາຍວັນກຳລັບມືແນວໂນມລົດລົງ (ແກ່ວທີ 13) ກລ່າວຄື່ອ ປຣມານເງິນຝາກຮະແສຣາຍວັນເພີ່ມຂຶ້ນໃນອັຕຣາທີ່ຕໍ່ກວ່າການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງປຣມານຮນບັດແລະເຮືອຍຸກຂາປັນ ທັນນີ້ພຣະຄນໄທຢ່າງສ່ວນໃໝ່ນີ້ຍືມຊ້ອຂາຍແລກເປັນສິນຄ້າແລະບົງການດ້ວຍເງິນສົດມາກກວ່າເຊື້ອ ນອກຈາກນີ້ຄວາມເຂົ້ອຖືໃນການໃຊ້ເຊື້ອບັນມືໄມ່ມາກເທົ່າທີ່ການ ຍິ່ງກໍ່າເກີດຄືເຊື້ອເທັງນ່ອຍໆ ດ້ວຍແລ້ວ ກີ່ຍື່ງເປັນການທຳລາຍຮະບົບການໃຊ້ເຊື້ອມາກຈຶ່ງແກ່ນັ້ນ ຜຶ້ງຕ່າງຈາກປະເທດທີ່ພັດນາແລ້ວໂດຍຫຼ້າໄປ ທີ່ປະຊາຊົນສ່ວນໃໝ່ນີ້ຍືມໃຊ້ເຊື້ອພຣະສະດວກປລອດກັຍ ແລະບັນມືສກາພຄລ່ອງສູງເຊັ່ນເດືອກກັບເງິນສົດ

รายชื่อหนังสือเพื่อค้นคว้าเพิ่มเติม

จรินทร์ เทศวนิช, การเงินและการธนาคาร กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอดีเยนสโตร์
2522 บทที่ 2

สุรากษ์ บุนนาค และวณี จงศิริวัฒน์. การเงินและการธนาคาร พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526 บทที่ 1

Campbell, Colin D. and Campbell, Rosemary G. **An Introduction to Money and Banking.**
2 nd.ed. III : The Dryden Press, 1975. chap.2.

Chandler, L.V. and Goldfeld, S.M. **The Economics of Money and Banking.** 7 th.ed. New
York : Harper and Row, Publishers, Inc., 1977. chap.1.

Prather, Charles L. **Money and Banking.** 8 th.ed.III : Richard D. Irwin, Ince., 1969. chap.3.

Pritchard, Leland J. **Money and Banking.** 2 nd.ed. New York : Houghton Mifflin Company,
1964. chap.1,2.